

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

Національна академія
правових наук України

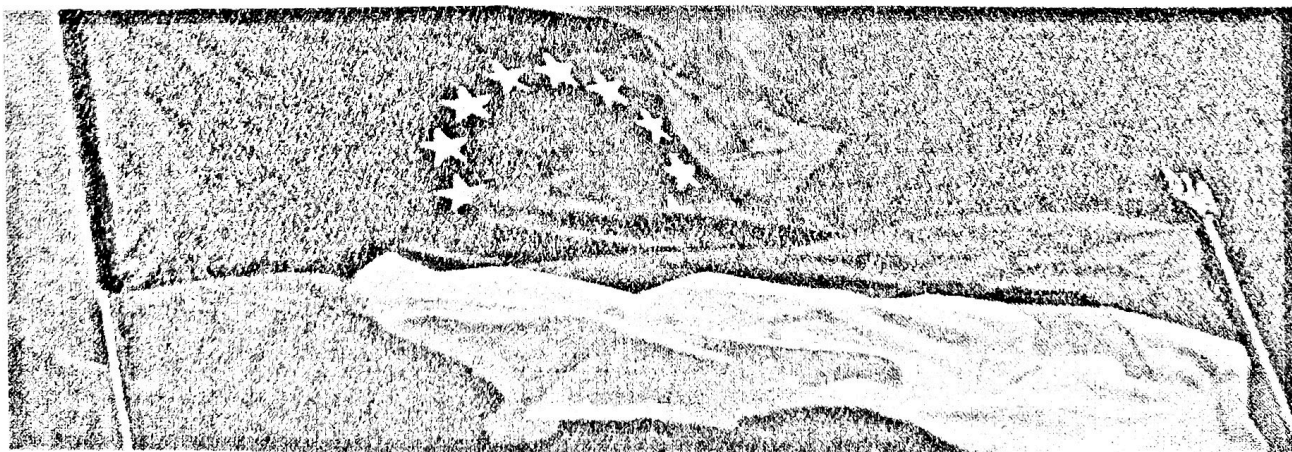
Юридичний факультет
Кафедра конституційного
і муніципального права

Науково-дослідний інститут
державного будівництва та
місцевого самоврядування

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС: КОНЦЕПЦІЇ, НАПРЯМКИ, ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(23 квітня 2021 року, м. Харків)

*Рекомендовано до друку
Вченою радою юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
протокол № 12 від 11 травня 2021 року*

Р 43 **Регіональна політика ЄС: концепції, напрямки, значення для України:** тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 304 с.

До збірника увійшли тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна політика ЄС: концепції, напрямки, значення для України», що відбулася 23 квітня 2021 року на базі юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в межах реалізації проекту ЄС Еразмус+ Модуль Жан Моне «Європейські стандарти місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС» / 'European Standards of Local SelfGovernment and EU Regional Policy' № 611631-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-MODULE (Грантова Угода № 2019-1872/001-001). Тези наукових доповідей розподілені на шість напрямів (секцій): «Регіоналізація в європейському політико-правовому дискурсі: «старий» і «новий» регіоналізм», «Конституційно-правові засади регіоналізації», «Регіоналізація як форма децентралізації: досвід країн ЄС», «Регіоналізація як перспективний напрямок децентралізації в Україні», «Проблеми перерозподілу владних повноважень та їх матеріально-фінансового забезпечення в межах регіоналізації», «Вплив регіоналізації на систему міжнародного та національного права: галузеві аспекти».

Редколегія: Т.Є. Кагановська, д. ю. н., проф., Заслужений юрист України (головний редактор); В.О. Серьогін, д. ю. н., проф. (заступник головного редактора); М.М. Воронов, к. ю. н., доц.; О.М. Головка, д. ю. н., проф.; О.О. Житний, д. ю. н., проф.; Т.Л. Сироїд, д. ю. н., проф.; О.А. Устименко, к.ю.н.

Адреса редколегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, юридичний факультет, майдан Свободи, 6, м. Харків, 61022, тел.: (057) 707-53-81.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст. Тези друкуються в авторській редакції.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385. *Офіційний вісник України*. 2014. № 70. Ст. 1966.
2. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст: Закон України від 04.03.2004. № 1580-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 13. Ст. 878.
3. Декларація про міста та інші населені пункти в новому тисячолітті, прийнята резолюцією S-25/2 спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН від 09.06.2001. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_849.
4. Про якість атмосферного повітря та заходи щодо його очищення: Директива № 2008/50/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 21.05.2008. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_950.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
7. Законопроект про агломерації готовий до розгляду у Верховній Раді. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12068>.
8. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад від 19.12.2019 № 2637. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67710.
9. Столична агломерація – на порядку денному. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13334>.

РЕГІОНАЛІЗМ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ В ЄВРОПІ

Бзова Лаура Георгіївна,
асистент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
аспірант третього року навчання
e-mail: l.bzova@chnu.edu.ua

Регіональне питання застаріле, але воно знову стоїть на політичному порядку денному. Деякі аспекти її проблем виникли під час процесів будівництва та консолідації сучасних держав, які придушували владу та вплив так званих проміжних органів. Інші аспекти, більш пов'язані з адміністративними та економічними аспектами, виникли в середині ХХ століття. Нарешті, європейське будівництво, особливо під час добудови внутрішнього ринку та створення Європейського Союзу, створило умови

для того, щоб регіони з новою силою увійшли до політичного порядку денного, цього разу не лише на державному рівні, а й на європейському.

Отже, це складне питання, яке тривало з часом і охоплює різні виміри (економічний, культурний, адміністративний, політичний і навіть геополітичний). Майкл Кітінг виділяє три основні типи відповідей, які мали місце з часом на регіональне питання: регіоналізація, регіоналізм та автономія[1].

а) Регіоналізація

Сама держава, зіткнувшись з нерівномірним розвитком різних територій, розробляє територіальне планування як державну політику. Йдеться про декомпозицію державної території на менші одиниці, що дозволяє краще керувати ресурсами та краще впроваджувати політику. Таким чином, державний центр створює низку регіонів на основі функціональних критеріїв самої держави та ефективності. Ці регіони є просто адміністративними для деконцентрації деяких рішень та процедур, а іноді дозволяють більш конкретне здійснення деяких загальних політик. Центр регіоналізує територію, не консультуючись із цими новими адміністративними структурами та не передаючи їм жодної ефективної влади, за певний інтерпретаційний запас державних норм. Іншим ключовим питанням є фінансування, оскільки за цією моделлю регіони мають мало місця для прийняття рішення про розподіл витрат, обмежуючись, як правило, платіжними службами державної політики (обслуговування приміщень, зарплата чиновників, обробка та виплата грантів тощо).

Приклад того, як діє ця регіональна логіка, можна побачити в останній територіальній реорганізації Франції, де уряд вирішив повністю реформувати кількість та розмір французьких регіонів з метою забезпечити їм критичну масу, щоб конкурувати з регіонами інших держав і, водночас, досягти певної економії від масштабу та синергії, яка дозволила б заощадити державні витрати[2].

Під час нещодавньої світової економічної кризи було помічено, що одним із ключових аспектів регіональної політики європейських держав, стратегія, заснована на просуванні деяких провідних регіонів (економічних чемпіонів), завжди міського характеру, пов'язана з центри розвитку тощо, не лише не змогли перетягнути регіони, які вважаються більш «відсталими», до зростання, але й підкреслили їх периферійну ситуацію. Це призвело до питання, яка політика підходить для регіонів, які не є ні міськими, ні центральними, ні полюсами розвитку[3].

б) Регіоналізм

В Європі можна помітити, що політика будівництва національних держав мала нерівномірні результати. У багатьох випадках національна ідентичність держави була прийнята переважною більшістю населення і є частиною здорового глузду її громадян, які загалом ідентифікуються зі своєю нацією та своєю державою. В інших місцях деякі історичні регіони,

хоча вони можуть брати участь у значній частині державного націоналістичного проєкту, не визнають, що це відбувається ціною відмови від своїх старих інститутів самоврядування, своєї ідентичності та культури, а іноді навіть від власних правил.

У цих випадках з'явилися рухи, які вимагають свого права бути визнаними як окремі політичні суб'єкти з високим рівнем самоврядування, що дозволяє їм зберігати свої звичаї та установи, а також власну стратегію розвитку. Тут регіон стає політичним проєктом, який прагне прийняти державу, а у випадках, коли держава сильно централізована, це передбачає - певною мірою - трансформацію самої держави, щоб врахувати цю різницю на її території.

В інших випадках, не дуже численних, але політично досить значних, внаслідок дуже складних процесів - соціальних, економічних, культурних та політичних - територія не лише визначає потужну регіональну ідентичність - як правило, засновану на існуючих інституціях та регіоналістському дискурсі про те, що вона вимагає поваги та підтримання її культури тощо - але справжній проєкт, відмінний від державного, сформульований. Йдеться про побудову іншого центру, соціального та культурного, який накопичується політичним та економічним, для кращого розвитку регіону. У цьому випадку на крайньому рівні регіоналізму - часто соціально змішаного з ним - виникає периферійний або альтернативний націоналізм. Іноді цей націоналізм мімічно відображає державний і вимагає його права побудувати власну державу, посиляючись на право самовизначення та відокремлення[4]. Інший час націоналістичний рух пропонує якусь угоду про розподіл держави, як правило, з визнанням їх відмінна національно-культурна реальність[5].

Спільним моментом різних різновидів регіоналізму, включаючи націоналістичну версію, є те, що ці рухи будують і посиляються на те, щоб бути центром, з якого можна визначити свої проблеми, визначити свої пріоритети та встановити власну політичну програму. Йдеться про те, що власна територія стає системою відліку: соціальною, культурною, економічною, освітньою, трудовою, політичною.

Бути центром і діяти узгоджено з цією категорією, означає стати політичним суб'єктом, предметом, який не може бути зведений до інших центрів (державних чи інших, наприклад, ЄС). На відміну від регіонів, створених державою, де центр прийняття рішень завжди був державним центром, регіоналізм вимагає визнання його стану державою як суб'єкта, а отже, і трансформації державної політики (тобто дотримання регіональної сфери рішень). Важливо зазначити, що буття політичний суб'єкт не обов'язково передбачає необхідність стати державою. Державність є крайньою ідеологічною формою політичного суб'єкта. Але це не єдине.

По правді кажучи, бути суб'єктом означає, що точки зору суб'єкта не можна уникнути або уникнути. Це означає, що регіон повинен мати

можливість вільно вивчати свою ситуацію, думати про себе, знати проблеми для себе, вміти визначати їх у своїх термінах та відповідно до своїх інтересів та пріоритетів. Бути суб'єктом означає, що ніхто не може зробити це за вас, що населення регіону демократично обговорює альтернативи та визначає свої уподобання, і тоді вони будуть боротися політично, щоб захистити свої інтереси та власну стратегію розвитку.

Бути політичним суб'єктом – і, подумавши, обговоривши та вирішивши власну політичну програму та позиції, – не означає, що їх слід завжди і неодмінно виконувати, як пропонував класичний суверенітет на рівні держави; хоча, симетрично, якщо позиції людини ніколи не приймаються, ми не можемо мати справу із справою політичного суб'єкта, це був би грубий маскаррад. Так само, як нинішні європейські держави фіксують свої національні позиції, а потім звертаються до переговорів в інститутах громади, регіони також можуть фіксувати свої, а потім брати участь у цих переговорах в рамках держави або самого ЄС, поважаючи та виконання остаточних рішень відповідно до встановлених процедур.

У рамках європейської інтеграції, з розвитком та еволюцією Європейського Союзу існує певна конвергенція між основними концепціями регіоналізму та периферійного націоналізму. Насправді фактична реальність інтеграції з її перевизначенням суверенітету поступово сходилася до концепції сильної автономії.

Загалом регіоналістські та націоналістичні рухи мають тенденцію виникати як соціальна та політична реакція на сприйняття ситуації, що перебуває в периферійній ситуації в державі (політичній, культурній, економічній), або через розуміння того, що їхні власні інтереси недостатньо захищені державним центром та його державна політика. Ця периферійна ситуація не може бути обмежена географічними чи економічними аспектами. Може статися так, що ситуація на периферії походить від радикальної невідповідності політичних уподобань регіональної більшості, яка може повністю відрізнятись від переважної більшості у всій державі (як це має місце у Шотландії).

Список використаних джерел:

1. Keating M. (1998). The new regionalism in Western Europe. Territorial restructuring and political change. Aldershot, Edward Elgar.
2. Pasquier (2009), The Europeanisation of French regions; Javier Tajadura, (2017) «Las reformas del modelo de descentralización territorial de Francia: la necesaria simplificación del “milhojas” territorial», Revista Vasca de Administración Pública, n.º 108, 181-223.
3. Danson (2009), New regions and regionalization through clusters.
4. Francisco Letamendia (2000). Game of mirrors: Centre-periphery national conflicts. Aldershot, Ashgate.
5. Daniel L. Seiler (1989), «Peripheral nationalism between pluralism and monism», International political Science Review, Vol. 10, No. 3, 191-207.

ЗМІСТ

Пленарне засідання

Кагановська Т. Є. <i>Регіони та регіоналізація в Європейському Союзі: політико-правові проблеми розвитку на сучасному етапі</i>	4
Баймуратов М. О., Василькова Є. А. <i>До питання про поняття міжнародних стандартів регіонального самоврядування</i>	9
Боняк В. О. <i>Конституційне регулювання децентралізації влади в Республіці Італії</i>	25
Воронов М. М., Воронова І. В. <i>Запровадження досвіду країн Європейського Союзу у сфері місцевого самоврядування як запорука успішної муніципальної реформи в Україні</i>	30
Головко О. М. <i>Витоки сучасних концепцій місцевого самоврядування в англо-американській правовій думці</i>	34
Марцеляк О. В. <i>Регіоналізація як форма децентралізації України і складова удосконалення її адміністративно-територіального устрою</i>	37
Наливайко Л. Р., Мінакова Є. В. <i>Проблеми врегулювання повноважень органів державної влади щодо контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування в Україні</i>	42
Нестерович В. Ф. <i>Регіональний чинник у формуванні міжнародних стандартів місцевого самоврядування</i>	46
Серьогін В. О., Серьогіна С. Г. <i>Регіоналізація як напрямок європеїзації: науковий дискурс та значення для України</i>	49
Тітов М. І. <i>Субсидіарність як основа розподілу владних повноважень та їх матеріально-фінансового забезпечення в межах регіоналізації</i>	53
Щербанюк О. В. <i>Типи регіоналізації в країнах Європейського Союзу</i>	58
<u>Секція 1. Регіоналізація в європейському політико-правовому дискурсі: «старий» і «новий» регіоналізм</u>	
Бедрій Р. Б., Гірняк В. О. <i>Розвиток міських агломерацій як один із пріоритетів державної регіональної політики</i>	62

Бзова Л. Г. <i>Регіоналізм та регіоналізація в Європі</i>	66
Бочарова Н. В., Баймуратов М. О. <i>Зелений курс регіональної політики Євросоюзу</i>	70
Боярський В. О. <i>Місце феноменології транскордонного співробітництва у функціонуванні «Європи регіонів»</i>	74
Гавриленко О. А. <i>Давньоримський досвід укладення союзних договорів: спроби забезпечення регіональної безпеки у стародавню добу</i>	85
Завгородня Є. С. <i>Регіоналізація в сучасному європейському дискурсі</i>	89
Зозуля О. І. <i>Щодо розробки та затвердження Державної стратегії регіонального розвитку України</i>	91
Посторонко І. Г. <i>Сучасний муніципалізм як іманентна складова регіоналізму: теоретико-доктринальні підходи до розуміння, визначення та легалізації</i>	95
Псьота Т. В. <i>Концепція «Європи регіонів» як основа регіонального розвитку Європейського Союзу</i>	104
Стешенко Т. В. <i>Основні аспекти регіональної політики ЄС</i>	106
Шаповал Н. В. <i>Муніципальна реформа як предмет дослідження в юридичній науці</i>	109
Шевченко О. В. <i>Ліквідація автономії Гетьманщини наприкінці XVIII століття: транзиція до статусу регіону імперії</i>	112

Секція 2. Конституційно-правові засади регіоналізації

Афоніна О. В. <i>Досвід місцевого самоврядування країн Європейського Союзу в запровадженні інструментів електронної участі громадян</i>	115
Барчук А. Б. <i>Забезпечення прав представників ЛГБТ спільноти у вимірі регіоналізації</i>	118
Боярський О. О. <i>Роль інтересу в становленні та розвитку колективного габітусу людини в місцевому самоврядуванні</i>	121
Бутков О. І. <i>Громадські обговорення в процесі децентралізації</i>	130